

Урсолова А.В.,
*студентка 6 курсу, 5 групи Інституту
прокуратури та кримінальної юстиції
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого.*

ВІКТИМНА ПОВЕДІНКА ЖІНКИ ЯК ЖЕРТВИ ЗЛОЧИНУ

Ключові слова: віктимність, жертва злочину, віктимна поведінка жінки, віктимізація населення.

Анотація. У тезах розглянуті основні причини виникнення віктимної поведінки жінки як жертви злочину у суспільстві. Встановлено основні фактори впливу на віктимізацію населення. Запропоновано методи боротьби з насильством у суспільстві та профілактики запобігання віктимізації жінок.

Аннотація. В тезисах рассмотрены основные причины возникновения виктимного поведения женщины как жертвы престу-

пления в обществе. Установлены основные факторы влияния на виктимизации населения. Предложены методы борьбы с насилием в обществе и профилактики предотвращения виктимизации женщин.

Ключевые слова: виктимность, жертва преступления, виктимное поведение женщины, виктимизация населения.

Summary. The theses consider the main reasons for the emergence of victim behavior of a woman as a victim of a crime in society. The main factors influencing the victimization of the population have been established. Methods of combating violence in society and prevention of women victimization are proposed.

Keywords: victim, victim of malice, victim behavior of a woman, victimization of the population.

Ст. 3 Конституції України визнає людину, її життя і здоров'я, недоторканість і безпеку найвищою соціальною цінністю, що обумовлює захист прав та свобод людини пріоритетним завданням держави [1]. Сьогодні в суспільстві відбуваються інтенсивні процеси інформатизації та інтелектуалізації, прискореними темпами формується інформаційне суспільство, особливістю якого є комп'ютеризація всіх сфер людського життя. Останнім часом комп'ютерні технології та комп'ютерні системи використовуються в більшості злочинів як засіб їх вчинення [6, с. 1297].

Динаміка злочинності на протязі останніх років характеризується хвилеподібними коливаннями, які чітко показують виражену тенденцію до зростання злочинності на території нашої держави. Висока складність соціальних систем є безумовною ознакою нелінійності законів залежності станів таких систем від певних зовнішніх та внутрішніх факторів [7]. Реалії сьогодення свідчать, що порушення прав і свобод громадян, зокрема, жінок набуло, на жаль, досить суттєвого поширення. Але жодних узагальнених даних відносно того, скільки жінок стали жертвами злочинних посягань в Україні. Згідно з даними, отриманими шляхом контент-аналізу публікацій в пресі, повідомлень у засобах масової інформації, різноманітній науково-популярній літературі, можна припустити, що таке співвідношення між потерпілими жінками та чоловіками становить пропорцію 9:1 (відповідно 90 % до 10 %). Що ж до практики зарубіжних країн, то, наприклад, у кримінальному кодексі

Італійської Республіки жінку визнають жертвою насильства лише в тому випадку, якщо вона надає фізичні докази, а травми й сліди побоїв не зникають через 40 днів. У США щороку більше мільйона жінок звертаються до психіатрів та за лікарською допомогою внаслідок отримання травм та побоїв. Втім, слід зазначити, що в цілому в європейських країнах досягнуто значно більших успіхів у вирішенні цієї проблеми, а в мережі Інтернет дається порівняльна статистика розвинутих країн та країн, що розвиваються [2].

Б.М. Головкін вказує, що за різних обставин жертвами злочинів можуть стати будь-які особи, незалежно від статі, віку, національності, соціального становища, рівня доходів, місця проживання. Між тим практика показує неоднаковий рівень уразливості людей перед злочинними посяганнями. Це пов'язано не тільки з соціально-демографічними відмінностями населення, але й з несприятливими середовищними умовами проживання та небезпечною поведінкою за конкретних обставин [8, 162]. Як зазначає Опришко І.В. у своїй праці: специфічність жіночої поведінки зумовлює пластичність, адекватність стану жінки ситуації, обставинам, що складаються, розвинення сфери підсвідомого, жіночої інтуїції [3].

Передусім необхідно визначити причини і умови, які сприяють вчиненню злочинів щодо жінок, що дозволить виробити рекомендації щодо вдосконалення законодавства та дозволить зменшити рівень віктимізації як населення в цілому, так і окремо. Якщо йдеться про причини та умови віктимізації – то це певна сукупність, яка складається з трьох груп взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих компонентів: а) об'єктивно існуючі зовнішні обставини в їх єдності; б) комплекс особистісних властивостей конкретного індивіда, який вчинив злочин; в) віктимологічні властивості жінки-жертви злочину (анатомофізіологічні особливості організму; специфічність психічних процесів; вікові особливості та стан здоров'я; виконання материнських і соціальних функцій; неналежні умови соціалізації й соціальної адаптації, як наслідок, антисуспільна спрямованість поведінки) [4]. Адже механізм злочину повинен розкриватися саме через жертву, а не тільки через правопорушника.

Втім, на думку Ткачової: як правило, жінки-жертви відрізняються схильністю до зловживання спиртними напоями, запальним

характером, низьким освітнім рівнем. Тому, можна дійти до висновку, що дії злочинця часто залежать не тільки від його індивідуальних особливостей і прагнень, а й від поведінки потерпілого, який своїми необережними, аморальними і протиправними вчинками може створити криміногенну обстановку, полегшити настання злочинного результату [4].

При вивченні процесу віктимізації жінок особливу увагу варто приділяти проблемі страху перед злочинністю, зокрема ряд правників (В. В. Голіна, Б. М. Головкін, М. В. Маркова та ін.) наголошують на існуванні прямо пропорційного зв'язку між наростаючими тенденціями страху перед злочинністю і станом злочинності в цілому [5].

Насправді, недостатнє матеріальне забезпечення правоохоронної системи та впливаюча з неї проблема неефективної боротьби зі злочинністю, загострення відчуття страху, спровоковане ЗМІ неконтрольованим потоком інформації про злочинність, невідповідність існуючої системи попереднього слідства і правосуддя вимогам ресоціалізації потерпілого та її замикання на завданні відшкодування матеріального збитку, заподіяного злочином, несприятлива соціально-економічна ситуація (підвищення рівня безробіття, зростання таких негативних явищ, як пияцтво і алкоголізм), - все це є основними причинами і факторами, що сприяють віктимізації населення і жінок зокрема. Боротьба з даною проблемою можлива лише при мобілізації всіх можливих ресурсів: тісна співпраця правоохоронних органів та неурядових організацій, державних установ та громадських об'єднань, які надають допомогу жертвам злочинів, відкриття нових та розвиток вже існуючих кризових центрів, які б здійснювали перш за все психологічну допомогу жертвам злочинів та висвітлення реальних масштабів даної проблеми у ЗМІ [5].

Отже, підсумовуючи все вищенаведене, віктимність жінок як жертв злочинів була предметом дослідження багатьох правників, але проблематика даного питання залишається доволі актуальною. Основні причини виникнення цього явища в суспільстві: а) об'єктивно існуючі зовнішні обставини в їх єдності; б) комплекс особистісних властивостей конкретного індивіда, який вчинив злочин; в) віктимологічні властивості жінки-жертви злочину. Але слід зазначити, дії злочинця часто залежать не тільки від його індиві-

дуальних особливостей і прагнень, а й від поведінки потерпілого, який своїми необережними, аморальними і протиправними вчинками може створити криміногенну обстановку, полегшити настання злочинного результату. Дана проблема є доволі нагальною та потребує комплексного підходу з провадженням різних методів боротьби з насильством у суспільстві та профілактики запобігання віктимізації населення в загальному та жінок зокрема.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. (в ред. від 01.01.2020) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Сметаніна Н. В. Злочинність і віктимність: питання взаємозв'язку і захист прав потерпілих / Н. В. Сметаніна // Державна політика у сфері захисту прав потерпілих від кримінальних правопорушень в Україні : НАПрН України, НДІ вивчення проблем злочинності, Всеукр. громад. орг. «Асоціація кримінального права». – Харків: Право, 2013. – С. 252–254.
3. Правові та кримінологічні засади запобігання насильству в сім'ї: Навч. посіб. / За заг. ред. О.М. Джужі, І.В. Опришка, О.Г. Кулика – К.: Нац. акад. внутр. справ України, 2005. – 124 с
4. Ткачова О.В. Віктимність жінок: проблемні аспекти. Теорія і практика правознавства. – 2017. – Вип. 2 (12) URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/230566841.pdf>
5. Головкін Б. М. Віктимна поведінка жертв злочинів. Проблеми законності. 2016. Вип. 135. С. 124–136. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2016_135_15
6. Ovcharenko, Mykola O; Tavolzhanskyi, Oleksii V; Radchenko, Tetiana M; Kulyk, Kateryna D; Smetanina, Nataliia / Combating Illegal Drugs Trafficking Using the Internet by Means of the Profiling Method /Tavolzhanskyi O. V.// V.Journal of Advanced Research in Law and Economics; Craiova Том 11, Изд. 4(50), (Summer 2020): 1296-1304.
7. Robotization of manufacturing process: economic and social problems and legal ways of their solution / O. E. Kostyuchenko, T. V. Kolesnik, Z. V. Bilous, O. V. Tavolzhanskyi // Financial and credit activity: problems of theory and practice. – 2019. – Vol. 3, is. 30. – P. 454–462.

Злочинці і жертви злочинів

8. Головкін Б. М. Як стають жертвами злочинів // Проблеми законності. Вип. 136. 2017. С. 161 – 172. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2017_136_19

Науковий керівник: к.ю.н., доц. О.В. Таволжанський